

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
Ο ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES – I.C.O.M.O.S.
THE OFFICIAL TECHNICAL ADVISOR OF UNESCO

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Αθήνα, 21 Μαρτίου 2021
α.π. 1505

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ HELLENIC NATIONAL COMMITTEE COMITÉ NATIONAL HELLENIQUE

Πρόεδρος: Α. Νακάσης Α' Αντιπρόεδρος: Ν. Λιανός Β' Αντιπρόεδρος: Σ. Αυγερινού-Κολώνια Γενικός Γραμματέας: Ι. Πανόπουλος Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας: Ε. Καρδαρά Ταμίας: Β. Κότσιαρης Τύπος-ΜΜΕ: Σ. Σπυροπούλου Δημόσιες Σχέσεις: Μ. Δανιήλ Εθνικά Θέματα: Κ. Ψαρουδάκης Διεθνή Θέματα: Ε. Κόρκα Αρχείο-Εκδόσεις-Βιβλιοθήκη: Κ. Μωραϊτής Περιουσία-Διαχείριση: Α. Βεζ Εκδηλώσεις: Ν. Μαρκοζάνης Τουρισμός: Κ. Κατσιγιάννης Εκπαίδευση: Κ. Καραδήμας Παραδοσιακοί οικισμοί: Μ. Τσακίρης Διεθνή Προγράμματα - Τεκμηρίωση: Α. Γεωργόπουλος Διεθνείς Επιστημονικές Επιτροπές: Ε. Εφessίου

Πειραιώς 73, 10553 Αθήνα Τηλ.: (+30)2103244821 www.icomoshellenic.gr icomoshellenic@gmail.com

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΘΕΜΑ: Τζαμί Βαγιαζήτ στο Διδυμότειχο, τέσσερα χρόνια μετά. Σύντομο χρονικό άστοχων αποφάσεων και καταστροφικών παραλείψεων.

Στις 22 Μαρτίου του 2021 συμπληρώνονται τέσσερα χρόνια από την πυρκαγιά στο τζαμί Βαγιαζήτ στο Διδυμότειχο, ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Οθωμανικής περιόδου (πρώτο μισό του 15ου αιώνα) σε ευρωπαϊκό έδαφος. Τότε καταστράφηκε ολοσχερώς η μνημειώδης πυραμιδοειδής ξύλινη στέγη του, μοναδική ως προς το μέγεθος, το σχεδιασμό και τις κατασκευαστικές μεθόδους εφαρμογής, στοιχεία, που την ενέτασσαν μεταξύ των πλέον αξιόλογων μνημείων από ξύλο στον κόσμο.

Για την αποκατάσταση του τζαμιού και την ανάδειξή του, είχαν καταβληθεί προσπάθειες, επί σειρά ετών, από το Υπ. Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΠΟΑ), με τη σύσταση διεπιστημονικών επιτροπών, ενίοτε με τη συμμετοχή αλλοδαπών ειδικών, που είχαν καταφέρει, αν και με πενιχρά μέσα, την αποτύπωση του μνημείου, την κατανόηση της λειτουργίας του, τη διάγνωση της παθολογίας της στέγης, τη σύνταξη μελετών αποκατάστασης και την έναρξη στερεωτικών επεμβάσεων.

Το 2011, σε μια προσπάθεια επίτευξης «ολιστικής αποκατάστασης», το μνημείο, εντάχθηκε σε προγράμματα του ΕΣΠΑ, με σκοπό να ανακτήσει την «προσβληθείσα» μνημειακότητα του και να αποδοθεί ξανά στο κοινό.

Το 2013, ως φορέας υλοποίησης των εργασιών αποκατάστασης, ανέλαβε η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων, με σκοπό τη διενέργεια εργασιών προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης του τζαμιού, που διήρκησαν μέχρι το 2015 και κόστισαν 450.000€ (υπόεργο 1, με αυτεπιστασία).

Την ίδια περίοδο, η Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, με σκοπό την προστασία της στέγης του μνημείου και τη διενέργεια εργασιών αποκατάστασης, προέκρινε την κατασκευή ενός τεραστίων διαστάσεων εξωτερικού στεγάστρου, καθώς και τη συμπλήρωση των μεταλλικών ικριωμάτων, που ήδη υπήρχαν στο εσωτερικό του τζαμιού (υπόεργο 2, με το σύστημα μελέτη-κατασκευή και συμβατικό προϋπολογισμό 952.242,30€). Η εκτέλεση των οριστικών αναστηλωτικών εργασιών προβλεπόταν με το έργο «Αποκατάσταση Μιναρέ και στέγης τεμένους Βαγιαζήτ» (υπόεργο 3, πάλι με το σύστημα μελέτη-κατασκευή και συμβατικό προϋπολογισμό 3.000.000€).

Οι μελέτες των προαναφερόμενων έργων, παρόλο που προβλημάτισαν αρκετούς επιστήμονες, ιδιαίτερα ως προς το μέγεθος της επέμβασης και τη σκοπιμότητα του νέου στεγάστρου, εγκρίθηκαν στο σύνολό τους από τις Υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ.

Στη συνέχεια τα γεγονότα είναι λίγο πολύ γνωστά.

Σήμερα, τέσσερα χρόνια μετά από την καταστροφή της 22ας Μαρτίου του 2017, παραμένουν αναπάντητα τα ερωτήματα, όχι μόνον ως προς το τι συνέβη, αλλά και ως προς το αν οι αποφάσεις των αρμόδιων υπηρεσιών για την αποκατάσταση του μνημείου κινήθηκαν προς τη σωστή κατεύθυνση. Διότι άσχετα από το ποιος ευθύνεται για το «μοιραίο» σπινθήρα, προκύπτουν διάφορα ερωτήματα, ως προς τα αίτια της καταστροφής, που οι απαντήσεις θα πρέπει να αναζητηθούν σε αποφάσεις και πρακτικές του ΥΠΠΟΑ κατά τη διάρκεια των προηγούμενων χρονικών περιόδων.

Πιο συγκεκριμένα πρέπει να διερευνηθεί:

1. Γιατί μετά την ένταξή του κτηρίου στο ΕΣΠΑ και τη διάθεση σημαντικότερων κονδυλίων από το κράτος, οι καθ' ύλην αρμόδιοι υπάλληλοι του ΥΠΠΟΑ, αποφάσισαν όχι την ενίσχυση του ήδη συντελούμενου έργου ήπιων επεμβάσεων αποκατάστασης, αλλά την αλλαγή της μεθοδολογίας, μέσω εργολάβου, που ανέλαβε να υλοποιήσει τις δικές του μελέτες;
2. Αν οι προτεινόμενες μελέτες παρέμβασης, καθώς και η μεθοδολογία, που ακολουθήθηκε (π.χ. οι γιγαντιαίων διαστάσεων επεμβάσεις «προστασίας», με «σκληρά» μη συμβατά με το μνημείο υλικά, οι οξυγονοκολλήσεις, τα μπετά) ήταν οι δέουσες και κατά πόσο το μνημείο τελικά κινδύνευε ανά πάσα χρονική στιγμή από αυτές τις ίδιες.
3. Αν οι εργασίες αποκατάστασης του μνημείου με το σύστημα μελέτη-κατασκευή, αποτελούσε τη βέλτιστη πρακτική.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
Ο ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES – I.C.O.M.O.S.
THE OFFICIAL TECHNICAL ADVISOR OF UNESCO

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

4. Με ποιο τρόπο η αναθέτουσα αρχή, δηλαδή το ΥΠΠΟΑ, μέσω των υπάλληλών του, δηλαδή μέλη της διορισμένης αρμόδιας Επιτροπής Αποκατάστασης του τζαμιού και άλλων υπεύθυνων, ήταν παρούσα και επέβλεπε τις εργασίες του εργολάβου;

Σημειώνεται ότι λίγες μέρες μετά την πυρκαγιά, εντύπωση προκάλεσαν οι δηλώσεις λειτουργών του ΥΠΠΟΑ, που ανακοίνωσαν, χωρίς κανένα ίχνος ευθύνης και ενοχής, ότι θα το «ξαναφτιάξουν»(!), χωρίς προφανώς να συνειδητοποιούν το μέγεθος και το μη αντιστρέψιμο του ολέθριου συμβάντος. Ενώ σε άλλες περιπτώσεις, απομακρύνονται όσοι χειρίστηκαν ατυχώς υποθέσεις, γιατί δεν συνέβη το αυτό στην περίπτωση του τζαμιού Βαγιαζήτ, με αποτέλεσμα να υπάρχουν άτομα που συνεχίζουν να εμπλέκονται και σήμερα στο θέμα;

Προβληματισμοί για το σχεδιασμό της νέας στέγης.

Σύμφωνα με τις διεθνώς αποδεκτές αρχές αποκατάστασης μνημείων, μετά την ολοκληρωτική καταστροφή της μοναδικής αυτής στέγης, δεν είναι δυνατόν πλέον να χρησιμοποιείται ο όρος «αποκατάσταση» (διότι δεν έχει διασωθεί τίποτα από το ιστορικό υλικό για να αποκατασταθεί), παρά μόνο ο όρος «ανακατασκευή». Ούτως ή άλλως η επέμβαση ανακατασκευής της στέγης, θα φέρει τη σφραγίδα της εποχής μας.

Η προστασία, διάσωση και ανάδειξη του μνημείου αυτού, αποτελεί αναμφίβολα ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα, που πρέπει να αντιμετωπίσει η επιστημονική κοινότητα. Το θέμα της ανακατασκευής θα πρέπει να τεθεί σε δημόσιο διάλογο, ώστε να μην επαναληφθεί το φαινόμενο της λήψης αποφάσεων και εξεύρεσης λύσεων μόνο από διοικητικούς παράγοντες του ΥΠΠΟΑ, διότι αντίστοιχες εκτιμήσεις στο πρόσφατο παρελθόν, οδήγησαν στην καταστροφή του μνημείου.

Η κατασκευή της νέας στέγης του τζαμιού Βαγιαζήτ, αποτελεί πλέον θέμα «ένταξης νέας κατασκευής σε προϋπάρχον μνημείο» και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως συνθετικό πρόβλημα, λαμβάνοντας υπόψη τα (ευτυχώς) τεκμηριωμένα μορφολογικά στοιχεία, που χαρακτήριζαν το μνημείο.

Συνακολούθως, φρονούμε πως πρέπει να προκηρυχθεί διεθνές συνέδριο στο Διδυμότειχο, υπό την αιγίδα της UNESCO και του διεθνούς ICOMOS, με πρόσκληση εξειδικευμένων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, ώστε να δοθεί η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων περί της αποκατάστασης του συνόλου του μνημείου, πράγμα που θα συμβάλει ποικιλοτρόπως στην ανάπτυξη του διαλόγου και του προβληματισμού για τη σύγχρονη μεθοδολογία και τις απόψεις που διέπουν τις επεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης μνημείων.

Εν συνεχεία, πιστεύουμε ότι πρέπει να προκηρυχθεί διεθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, με θέμα την ανακατασκευή της στέγης του μνημείου. Τα οφέλη από μια τέτοια πρωτοβουλία είναι προφανή και ενδεικτικά αναφέρονται:

-Διαμόρφωση πολιτικής εξωστρέφειας, σε θέματα αποφάσεων προστασίας μνημείων του Ελληνικού Κράτους, ιδιαίτερα μετά από σειρά ατυχών αποφάσεων (μετρό Θεσσαλονίκης, Ακρόπολη Αθηνών, κ.ά.), κατά την τελευταία χρονική περίοδο,

-Ανάδειξη του προβλήματος σχεδιασμού και της μορφολογικής αποκατάστασης-ένταξης της νέας στέγης, με συμμετοχή της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας στην επίλυσή του.

-Ανάδειξη, διεθνώς, της σημασίας που αποδίδει το Ελληνικό Κράτος για τη διάσωση των μνημείων στην επικράτειά του, αδιαφόρως πολιτιστικών και θρησκευτικών καταβολών.

-Ανάδειξη της πόλης του ακριτικού Διδυμοτείχου ως σημείου αναφοράς, σχετικά με την πρότυπη αντιμετώπιση και επίλυση των προβλημάτων, που προέκυψαν από ατυχή καταστροφικά γεγονότα.

Για την Εθνική Επιτροπή του Ελληνικού Τμήματος του I.C.O.M.O.S.

Ο Πρόεδρος

Δρ Αθανάσιος Νακάσης

Ο Γενικός Γραμματέας

Ιωάννης Πανόπουλος